

Projekt „Konsultacje dokumentów planistycznych w podlaskich gminach - edycja II”

Broszura informacyjna

Realizatorzy projektu:

Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku

Fundacja Inicjatyw Regionalnych „Progres”

Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku

BIURO PROJEKTU:

Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku

15-950 Białystok, ul. M. Skłodowskiej-Curie 2, pok. 105

tel./fax. 85 742 12 12, e-mail: biuro@bialystok.enot.pl

www.enot.pl

**Fundusze
Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Celem głównym projektu jest usprawnienie i przyspieszenie procesów planowania zagospodarowania przestrzennego w gminach województwa podlaskiego. Cel zostanie osiągnięty przez wsparcie pogłębionych konsultacji społecznych dokumentów planistycznych (lub zmian tych dokumentów) w 24 gminach wybranych w drodze otwartego konkursu. Dla każdej uczestniczącej w projekcie gminy zostanie opracowany Indywidualny Plan Konsultacji (IPK) uwzględniający jej potrzeby i specyfikę. Na realizację opracowanych planów gminy otrzymają dotacje w formie grantów z budżetu projektu, oraz techniczne i merytoryczne wsparcie eksperckie. Wsparcie to obejmuje przekazanie innowacyjnych metod i narzędzi prowadzenia konsultacji oraz pomoc w postaci szkoleń, doradztwa i opieki mentorskiej urbanisty, eksperta w zakresie partycypacji publicznej oraz specjalisty ds. systemów GIS.

Każdy IPK zostanie opracowany wspólnie przez gminę i zespół realizujący projekt. Będzie on zawierał zarówno działania prowadzone przez samą gminę, jak też wsparcie ze strony realizatorów projektu. IPK posłuży też do oszacowania wielkości dotacji (grantu) przyznanego gminie na realizację zaplanowanych działań. Decyzja o wyborze stosowanych narzędzi i technik konsultacji będzie podejmowana indywidualnie na etapie tworzenia IPK, jednakże w każdej gminie muszą zostać wykorzystane co najmniej 3 narzędzia opisane w dokumencie "Zestaw narzędzi prowadzenia konsultacji". Co najmniej jedno z nich musi być narzędziem internetowym.

Wszystkie procesy konsultacji wspierane w ramach projektu powinny zakończyć się do listopada 2021 roku. Każda gmina uczestnicząca w projekcie zobowiązana będzie do informowania realizatora projektu o przedłożeniu do zatwierdzenia dokumentów planistycznych konsultowanych w ramach projektu. Informacja taka w formie pisemnego oświadczenia, składana będzie na koniec projektu oraz na koniec roku 2022 i 2023.

Szczegółowe zasady dotyczące realizacji projektu, w tym przyznawania, wykorzystania i rozliczania grantów zawiera dokument "Procedury dotyczące realizacji projektu grantowego *Konsultacje dokumentów planistycznych w podlaskich gminach - edycja II*". Zasady naboru gmin do projektu określa dokument "Regulamin rekrutacji uczestników projektu *Konsultacje dokumentów planistycznych w podlaskich gminach - edycja II*".

Korzyści wynikające dla gminy z udziału w projekcie:

- bezpośrednie wsparcie (finansowe **w formie grantu**, merytoryczne i techniczne) gminy w prowadzeniu pogłębionych konsultacji społecznych dokumentów planistycznych dotyczących zagospodarowania przestrzennego,
- usprawnienie procesów inwestycyjnych w gminie poprzez sprawne przeprowadzenie konsultacji elementu procesu planowania,
- wsparcie doradcze dotyczące procesu konsultacji społecznych, zagadnień związanych z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym oraz w zakresie stosowania technik i narzędzi GIS,
- wsparcie szkoleniowe (cykl szkoleń dla pracowników gmin dotyczący partycypacyjnego tworzenia dokumentów planistycznych i korzystania z wybranych technik konsultacyjnych, w tym: „Praktyczne aspekty prowadzenia konsultacji społecznych w gminie”, „Aspekty prawne i praktyczne procesu planistycznego”, „Zastosowania GIS w procesach planistycznych i konsultacjach dokumentów planistycznych”, „Warsztaty praktyczne oprogramowania GIS”),
- dopasowanie układu urbanistycznego gminy/części gminy do oczekiwań mieszkańców,
- opieka mentorska urbanisty i eksperta w zakresie partycypacji publicznej.

Konsultacje dokumentów dotyczących planowania przestrzennego prowadzone w gminach mogą obejmować jeden bądź dwa etapy:

Pierwszy etap to czas od przyjęcia przez gminę uchwały o przystąpieniu do sporządzania/zmiany miejscowego planu lub studium do sporządzenia projektu dokumentu planistycznego i wystąpienia o opinię do gminnej komisji urbanistyczno-architektonicznej. Etap ten realizowany będzie **w co najmniej 75%** wszystkich gmin zakwalifikowanych do projektu i obejmuje następujące elementy:

- Identyfikacja tematu konsultacji na podstawie przygotowanej przez urząd pisemnej informacji o celu sporządzania planu/studium i głównych kierunkach planowanych zmian;
- Przygotowanie urzędu do konsultacji – wyznaczenie gospodarza konsultacji oraz osób/wydziałów z nim współpracujących, identyfikacja zasobów urzędu, które mogą być wykorzystane podczas konsultacji (pomieszczenia, sprzęt techniczny, elastyczny czas pracy pracowników, bip, itp.);
- Przygotowanie planu konsultacji – identyfikacja interesariuszy, dobór technik konsultacji, stworzenie harmonogramu działań, identyfikacja zasobów na zewnątrz urzędu: organizacje pozarządowe, moderatorzy, eksperci, ekspertyzy, analizy, informatycy, obsługa strony internetowej lub adaptacja narzędzia interaktywnego i internetowego itp.;
- Wdrożenie planu konsultacji poprzez współpracę z mieszkańcami na etapie tworzenia koncepcji oraz tworzenia projektu planu/studium;
- Informacja o wynikach konsultacji i wnioskach do planu/studium;
- Przygotowanie projektu dokumentu planistycznego i dalsze procedowanie przez urząd zgodnie z procedurą planistyczną (m.in. przekazanie projektu planu do zaopiniowania przez gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną)

Drugi etap to czas od wyłożenia projektu planu/studium do publicznego wglądu do jego przedłożenia radzie gminy do uchwalenia. Etap ten obejmuje następujące elementy:

- Analiza uwzględnienia wyników konsultacji przeprowadzonych w ramach I etapu w wykładanym projekcie dokumentu planistycznego (jeśli był realizowany I etap);
- Przygotowanie planu konsultacji – identyfikacja interesariuszy, dobór technik konsultacji, stworzenie harmonogramu działań, identyfikacja zasobów na zewnątrz urzędu: organizacje pozarządowe, moderatorzy, eksperci, ekspertyzy, analizy, informatycy, obsługa strony internetowej lub adaptacja narzędzia interaktywnego, itp.;
- Wdrożenie planu konsultacji poprzez współpracę z mieszkańcami na etapie wprowadzania zmian;
- Informacja o wynikach konsultacji i sformułowanie uwag do projektu planu/studium;
- Rozpatrzenie uwag przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta;
- Naniesienie zmian w projekcie planu/studium na podstawie przyjętych uwag przez pracownię architektoniczno-urbanistyczną oraz sporządzenie przez urząd wykazu uwag nieuwzględnionych;
- Przekazanie projektu dokumentu planistycznego radzie gminy do uchwalenia.

Indywidualne Plany Konsultacji (IPK) zostaną opracowane oddzielnie dla każdego etapu konsultacji. Wynikająca z IPK wysokość przyznanego grantu będzie również szacowana oddzielnie dla I i II etapu. Wydatki gminy finansowane ze środków grantowych mogą obejmować wszystkie koszty związane ze stosowaniem wybranych narzędzi i technik konsultacyjnych.

Przykładowe rodzaje wydatków, które mogą być pokryte ze środków dotacji:

- Koszty ekspertyz, opinii i opracowań eksperckich potrzebnych w procesie konsultacji,

- Koszty wynajmu pomieszczeń i sprzętu audiowizualnego oraz cateringu na spotkania konsultacyjne,
- Koszty udziału w spotkaniu konsultacyjnym moderatora, mediatora społecznego lub eksperta,
- Koszty opracowania i wytworzenia materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących procesu konsultacji (w tym również zakup reklamy w mediach),
- Koszty opracowania i wytworzenia lub zakupu materiałów poglądowych/prezentacyjnych niezbędnych do przedstawienia propozycji do konsultacji (np. makiety przestrzenne, plansze do gry terenowej, wizualizacje i inne materiały prezentacyjne niezbędne do interakcji),
- Koszty korespondencji związanej z procesem konsultacji,
- Koszty noclegu, wyżywienia oraz transportu uczestników warsztatów lub ewentualnych wizyt studyjnych,
- Zakup materiałów biurowych/pomocy do prowadzenia warsztatów,
- Koszty związane z umożliwieniem osobom niepełnosprawnym udziału w konsultacjach (np. tłumacz migowy, transport, opiekun osoby niepełnosprawnej na czas konsultacji, dostosowanie pomieszczeń gminy),
- Koszty przygotowania urzędu gminy do sprawnego przeprowadzenia konsultacji (np. opracowanie regulaminu konsultacji i inne koszty, których nie obejmuje wsparcie przewidziane jako wsparcie ze strony Grantodawcy),
- Koszty zakupu drobnego sprzętu technicznego i audiowizualnego niezbędnego do przeprowadzenia i dokumentowania konsultacji (np. ekran, rzutnik, sprzęt nagłaśniający, aparat fotograficzny),
- Koszty adaptacji i doposażenia pomieszczeń urzędu gminy na potrzeby prowadzenia spotkań konsultacyjnych
- Wynagrodzenia osób odpowiedzialnych za organizację i prowadzenie konsultacji oraz kontakty ze społecznością (prowadzenie korespondencji, ustalanie harmonogramu spotkań, wynajmowanie/rezerwowanie sali, działania informacyjne, itp.)

Przyznane granty rozliczane będą na podstawie rezultatów prowadzonych konsultacji, zgodnie z założeniami zawartymi w IPK. Gminy nie muszą przedstawiać żadnych dowodów księgowych poniesionych wydatków.

Zestaw narzędzi prowadzenia konsultacji

Wybierając zestaw narzędzi konsultacji społecznych wzięto pod uwagę:

- analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej w podlaskich gminach - niski poziom partycypacji obywatelskiej,
- postępujące procesy rewitalizacji w podlaskich gminach,
- specyfikę zagospodarowania przestrzennego woj. podlaskiego - funkcjonalność gmin,
- możliwość zaangażowania pracowników urzędów gmin w proces,
- tematykę konsultacji - będą prowadzić one do odpowiedzi na 4 kluczowe pytania dotyczące wyglądu przestrzeni, w tym: jakie mają być funkcje ulokowane w danym obszarze (przeznaczenie terenu), jaki będzie charakter urbanizacyjny i architektoniczny przestrzeni, jakie będą tereny zabudowane a jakie nie, jaka ma być architektura poszczególnych elementów przestrzeni?,
- reprezentatywność interesów grup, środowisk i organizacji będących bezpośrednimi adresatami dokumentów planistycznych, których praw i interesów dot. projekt oraz występujących na mocy przyznanych uprawnień lub celów statutowych w obronie interesów zbiorowych, np. pracownika, przedsiębiorcy,
- koszty procesu,
- trwałość i ciągłość zakładanych rezultatów,
- ewaluację obecnego projektu.

1. **Warsztat przyszłości (z elementami *Future City Game*)** – technika do zastosowania dla obszarów funkcjonalnych miasta oraz gmin wiejsko-miejskich. Działania podczas rozplanowanych 2-3 dni będą polegać na stworzeniu szerokiej platformy do dyskusji o przyszłości miasta pomiędzy różnymi jego użytkownikami: mieszkańcami, urzędnikami, przedstawicielami instytucji społecznych, ekspertami: architektami, planistami czy socjologami, którzy podczas 2dniowych warsztatów wspólnie stworzą wizję zagospodarowania przestrzeni. Etap I: przedstawienie prezentacji nt. niestandardowych rozwiązań oraz spacer z przewodnikiem – wizja lokalna, aby skonfrontować pomysły z rzeczywistością. Etap II: praca w zespołach roboczych. Zespoły odpowiedzą na pytania: jakie wyzwania stoją przed ich miastem, w szczególności przed jego centrum (osiedlem, dzielnicą)? Po analizie wyzwań zespoły w procesie burzy mózgów stworzą kilka pomysłów uwzględniających różne wymiary rozwoju miasta: gospodarczy, społeczny, kulturalny, ekologiczny. Spośród pomysłów każdej grupy zostanie wybrany 1. Etap III: Uczestnicy ruszą w miasto aby zapytać użytkowników przestrzeni o zdanie. Etap IV: prezentacja pomysłów otwarta dla publiczności oraz wybór najlepszego pomysłu (głosowanie), rekomendowanego władzom jako najbardziej efektywne rozwiązanie dla zagospodarowania przestrzeni.
2. **Planowanie partycypacyjne** - technika przeznaczona do konsultowania kwestii łączenia ładu przestrzennego z rewitalizacją konkretnego obszaru, np. powstania jakiejś instytucji, itp. Składa się z 3 etapów: analiza ekspercka, interaktywne projektowanie, wypracowanie i wybór ostatecznej koncepcji. Etap I - przeprowadzenie przez eksperta/zespołu badawczego prac na potrzeby konsultacji. Etap II - zasadnicza konsultacja - warsztatowe zaprojektowanie rozwiązań w ścisłej współpracy z mieszkańcami, partnerami publicznymi i społecznymi. Zostaną zorganizowane warsztaty interesariuszy z architektami i urbanistami, podczas których powstaną nowe rozwiązania przestrzenne na podstawie wiedzy zgromadzonej w I etapie. Warsztat poprowadzi moderator lub mediator. Etap III - publiczna dyskusja nad powstałymi koncepcjami i podjęcie decyzji zatwierdzonej przez wszystkie strony, w tym ekspertów.
3. **Warsztat konsultacyjny** - do realizacji tej techniki wykorzystane zostanie narzędzie w postaci makiety lub mapy (w jęz. nietechnicznym). Makieta będzie wystawiana w miejscach publicznych na okres co najmniej 5 dni. Miejsca te zostaną dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (np. namiot w centrum miasta). Mapy będą udostępniane uczestnikom na bieżąco. Organizatorzy zadbają o zgromadzenie zróżnicowanych grup uczestników - minimum 25 osób. Przy udziale moderatorów uczestnicy będą aranżować miejsca w przestrzeni.
4. **Internetowe forum planowania przestrzeni** - stworzenie e-grup dyskusyjnych dotyczących wspólnych miejsc zamieszkania (np. osiedli, dzielnic, sołectw). Grupy będą miały charakter otwarty dla wszystkich. Na wspólnym wirtualnym dysku zostaną umieszczone pliki z wersjami konsultowanych dokumentów, mapy i inne informacje. Użytkownicy będą mogli pobrać dokumenty. Dyskusja w e-grupie nie będzie anonimowa - użytkownicy będą wypełniać krótkie ankiety ewaluacyjne, gdzie wskażą reprezentowane instytucje, grupy społeczne. Narzędzie przydatne dla osób, które z różnych powodów nie mogą wziąć udziału w spotkaniach bezpośrednich np. dla osób niepełnosprawnych ruchowo, starszych, rodziców małych dzieci.
5. **Met. dni otwartych wraz z punktem konsultacyjnym (happening)** - organizacja spotkania o charakterze happeningu. W trakcie odbywać się będą specjalnie przygotowane, dot. tematu konsultacji pokazy, gra i konkurs dla dzieci i młodzieży, specjalistyczne panele dyskusyjne dla dorosłych, podczas których zbierane będą opinie, uwagi, propozycje w konsultacjach za pomocą ankiet. Animacje prowadzi moderator wg określonego scenariusza. W spotkaniu może wziąć udział nieograniczona liczba osób.

6. **Grupy (zespoły) robocze w tym zespoły eksperckie** – met. polega na opracowywaniu raportów w tym, np. map konfliktów i zagrożeń wynikających z zastosowania danego rozwiązania planistycznego na konsultowanym obszarze. Praca polega na współpracy przedstawicieli władz z ekspertami, w tym: przedstawicielami inwestorów oraz lokalnych środowisk społecznych. W jednym czasie zostanie zorganizowanych od 1 do kilku spotkań grup liczących od 5 - 20 osób. Prace mogą odbywać się od 1 do 3 dni. Etap wstępny: analiza uczestników konsultacji, pod kątem wyboru reprezentantów różnych grup interesu, przedstawicieli instytucji i organizacji społecznych w gminie. Wybrani przedstawiciele otrzymają zaproszenie do zespołu roboczego wraz z agendą zawierającą cele konsultacji, główne kierunki zmian w konsultowanym dokumencie oraz zgromadzone materiały. Efektem będzie opracowanie analizy głównych problemów w konsultowanym dokumencie i ustalenie rekomendowanych propozycji rozwiązań w określonym obszarze tematycznym.
7. **Debata/cykl debat publicznych** - Przy każdej debacie zostanie określony temat (przedmiot konsultacji) na podstawie zebranych wcześniej informacji o potrzebach danej gminy i potencjalnych interesariuszy konsultacji. Debaty poprzedzone zostaną udostępnieniem materiałów i dokumentów planistycznych. Do udziału zostaną zaproszone wszystkie strony szczególnie zainteresowane, które mogą być ze sobą w sporze, tj. przedstawiciele władzy oraz partnerzy publiczni – do koordynacji realizacji wizji; społeczność lokalna – do określenia wizji zabudowy; inwestorzy zewnętrzni (partnerzy biznesowi) – do współfinansowania powstałych wizji zagospodarowania przestrzennego w przyszłości. Podczas debat nastąpi konfrontacja stanowisk wszystkich stron. Debaty będą prowadzone przez moderatorów wchodzących w rolę mediatora. Dyskusja będzie poprzedzona wystąpieniem ekspertów.
8. **Samorządowy Panel SMS** – met. polega na wykorzystaniu gminnego systemu informowania mieszkańców za pomocą krótkich wiadomości tekstowych SMS wysyłanych bezpośrednio na tel. komórkowy. System może służyć jednocześnie do celu informowania o konsultacjach, jak też do zbierania uwag. Zadawane pytania mogą dotyczyć oceny stanu istniejącego i/lub propozycji konkretnych rozwiązań. Np. Czy chcesz aby w miejscowości X powstała oczyszczalnia? odpowiedź: TAK lub NIE.
9. **GeoPanel/Mapy interaktywne** – realizacja techniki (jednocześnie internetowej i interaktywnej) będzie polegała na przygotowaniu internetowego narzędzia w postaci indywidualnych map danej gminy z możliwością składania wniosków dotyczących prezentowanych na mapie propozycji planistycznych. Geopanel pozwoli na uzyskanie uwag i opinii od mieszkańców niezależnie od czasu i miejsca. Mapa interaktywna będzie techniką przydatną dla osób, które z różnych powodów nie mogą wziąć udziału w spotkaniach bezpośrednich np. dla osób niepełnosprawnych ruchowo, starszych, rodziców małych dzieci. Konsultacje z wykorzystaniem mapy interaktywnej pozwolą w sposób prosty uporządkować dyskusję i stworzyć przejrzystą wizualizację miejsc w przestrzeni, które skupiają problemy bądź domagają się – w oczach lokalnej społeczności – określonych zmian.
10. **Met. konsultacji elektronicznych (E-konsultacje)** – wykorzystanie Internetu i poczty elektronicznej. Met. zostanie wykorzystana, gdy odbiorcy konsultacji będą nieliczni, zinstytucjonalizowani, dobrze znający dyskutowany problem. Realizacja wymaga min. 14 dni - czas dany na wyrażenie opinii. Organizator zwraca się z prośbą o wyrażenie opinii rozsyłając e-mail z opracowaną ankietą lub zamieszczając ją na stronie www. Rozszerzoną formą metody jest stworzenie dedykowanej strony www.
11. **Kawiarenka obywatelska** – organizacja spotkania w nieformalnej przestrzeni (np. kawiarni). W spotkaniu uczestniczy projektant dokumentu i eksperci w zależności od problematyki wynikającej z dokumentu. Uczestnicy zajmują miejsce przy kilkusobowych stolikach lub dużym

stole. Spotkanie prowadzą moderatorzy. Na wstępie uczestnicy zostają zapoznani z tematem konsultacji i głównymi problemami oraz zasadami uczestnictwa w dyskusji. Następnie odbywa się prezentacja swojego zdania na temat zagadnienia, bez możliwości komentowania przez innych uczestników, dalej następuje odniesienie do wcześniejszych głosów, właściwa dyskusja. Runda końcowa wiąże się z odpowiedzią na pytanie: jakie rozwiązanie rekomenduję w konsultacjach.

12. **Metoda *World Cafe*** polega na stworzeniu przyjaznej atmosfery. Uczestnicy zostają podzieleni na podgrupy tematyczne. Prowadzone są równoczesne dyskusje przy stolikach. Po ustalonym terminie wszyscy poza moderatorami/animatorami zmieniają stoliki. Wskazane jest notowanie przez uczestników swoich uwag i opinii na bieżąco na połączonych na stołach kartach. Po kilkukrotnej zmianie stolików, następuje podsumowanie uwag pozostawionych przy stolikach. Czas trwania spotkania od 2-4 godzin wraz z sesją plenarną. Efektem jest zgromadzenie jak największej liczby uwag w danym temacie.
13. **Punkt konsultacyjny** – Met. polega na stworzeniu miejsca, w którym mieszkańcy mogą zapoznać się z materiałami informacyjnymi na temat konsultacji, obejrzeć dokumenty planistyczne oraz mapy, złożyć swoje opinie i uwagi, przedyskutować z kompetentnymi osobami interesujące ich kwestie czy wypełnić ankietę. Po zamknięciu punktu wszystkie zebrane opinie, uwagi i wnioski mieszkańców zostaną spisane w formie protokołu uwag.
14. **Metoda *Safari/budzenie zainteresowania*** – jej celem jest podkreślenie i jednocześnie wykorzystanie interesujących aspektów konsultowanego obszaru. Stosuje się ją w grupie 10-30 osób. Met. wykorzystywana zwłaszcza do konsultacji terenów, na których znajduje się krajobraz chroniony. Polega na zaproszeniu uczestników konsultacji na wycieczkę po danym obszarze, w różnej formie: spacer, przejażdżka rowerowa, wycieczka autokarem. Należy ustalić grupę docelową i oczekiwania, ale zaprosić wszystkich użytkowników terenu oraz obszarów sąsiednich. Działania takie są korzystne na początku procesu konsultacji aby zachęcić do udziału w dalszych wydarzeniach.
15. **Spacer badawczy** – Met. posiada kilka wariantów. Stosuje się ją w grupie 10-30 osób. Celem jest pobudzenie kreatywności i zdobycie wielu pomysłów ze strony uczestników. Polega na wspólnym spacerze prowadzonym przez animatora w terenie. Grupa zatrzymuje się w danym miejscu na dyskusję lub w celu zebrania pomysłów do dalszego dialogu. Met. wymaga zaplanowania tematu, programu i miejsca. Jednym z jej wariantów jest spotkanie władz z mieszkańcami "na ulicy". Polega na wspólnym spacerze, gdzie zadawane są pytania. Zebrany materiał jest przekazywany do dalszej analizy.